

محمد حیدر اختر

فرهنگیانی که قربانی بااستبداد شدند

برهنگان معلوم است که در طول تاریخ و به خصوص از سه دهه به این سو تعداد فراوانی از نخبه گان کشور، نویسندگان، شعرا، روزنامه نگاران، هنرمندان، همکاران مطبوعاتی متحمل زجر، شکنجه، آزار و اذیت قدرتمندان و دولتمداران قرار گرفته یا این که جان های شیرین شان را از دست داده و یاهم سال های سال عقب میله های زندان جوانی را به پیری رسانیدند. اما از طرف دیگر متأسفانه تاکنون کسی از ایشان به درستی یاد نکرده، و اگر یادی صورت گرفته، قناعت بخش نیست.

من خواهان آن هستم تا در وبسایت رنگین و سایت های دیگری که علاقمند موضوع باشند، تا حد امکان نام ها و شرح حال هر یکی از ژورنالیستان، نویسندگان، شعرا، هنرمندان و همکاران مطبوعات را، که قربانی استبداد رژیم های مستبطن شده اند انتشار بدهم.

همان قسمی که بزرگان ما گفته اند، از یک دست صدا بر نمی خیزد. من به تنهایی خود نمی توانم از عهده این کار دشوار برآیم. ناگزیر رو به سوی شما دوستان و هموطنان محترم کرده، خواهان کمک و همکاری میشوم.

تعدادی از دوستان با تماس های تلفونی ویا ایمیل ها، اسمای بعضی از شخصیت ها را تذکر داده اند، بعضی اوقات نام ها در لیستی که من تهیه کرده ام، قبلاً شامل بوده اند . اما در هر حال برای ترتیب نهایی کمک قابل احترام انجام میدهند.

برای آسانی کار، لازم می بینیم که نخست لستی را که تاکنون تهیه گردیده به نشر برسانم، تا دوستان و همکاران محترم، کسانی را که بعد تر برای ما معرفی می کنند، توجه نمایند که شامل این لست نباشد . از همکاری و همیاری همه دوستان قبلاً اظهار سپاس و امتنان می نمایم . " حیدر اختر "

در زمان سلطنت امیر شیرعلی خان:

سید جمال الدین افغان که همه عقیده دارند، آدم با سویه و دارای قدرت رساندن ترقی خواهی و وحدت جویی بود، نظر به توطئه درباریان از افغانستان خارج شد

در زمان داری امیر عبدالرحمن خان:

غلام محمد خان طرزی که شاعر و آدم با فهم بود، مجبور به ترک خانه و کاشانه شد.

در عصر امیر حبیب الله خان:

محمد سرور واصف و برادرش نویسنده و شاعر با تعدا دیگر در عصر امیر حبیب الله خان به شهادت رسیدند. بر علاوه این که تعدادی به شهادت رسیدند ، یک تعداد دیگر محبوس شدند.

- میرسید قاسم خان « مشهور به میرصاحب » ، غلام محمد میمنه گی ، مولوی غلام محی الدین افغان ، شاعر پشتو سراج الاخبار ، محمد انور بسمل ، ملا عبدالخالق ، عبدالرحمن لودین ، میرزا محمد حسن راقم اچکزایی نویسنده ، درارگ محبوس شدند

در عصر امان الله خان:

زمانی که امان الله خان غازی پس ازین که شنید اختر جان قصد قتل شاه را دارد، تعدادی را به قتل رسانید و یک تعداد را محبوس کرد. در بین محبوسین نزدیکان اختر جان هم بودند که از نقشه اختر جان هیچ اطلاع نداشتند. از آن جمله می توان از ناظر محمد صفرخان و استاد محمد انور بسمل نام برد.

غلام محی الدین انیس، ناشر جریده ملی و غیر دولتی انیس، دروقتی که شاه در اروپا مسافرت نموده بود، مدت کوتاهی حبس شد. مگر به وسیله محمد ولی خان که کفیل شاه بود آزاد گردید. سرنوشت او را در وقت پادشاهی نادرشاه ملاحظه می نمایم .

ناگفته نماند که در همان وقت امان الله خان بود که شاخه های مطبوعات بیشترگردید. بطور مثال : علاوه بر اخبارنویس ها، نویسندگان های زیادی به شعر وداستان،ترجمه، هنرتیاتر،رسمی و نقاشی، آواز خوانی که دارای سابقه بودند، درهمین عصر مشغول شدند.

در عصر 9 ماهه حبیب الله کلکانی:

تعداد زیاد مطبوعاتی های قبلی مجبور به خان نشستن شدند. ویا مجبور شدند که نویسندگان دولتی باشند. غلام محی الدین خان انیس چند وقت مجبور ساخته شد که مدیر جریده حبیب الاسلام شود. او از کابل گریخت و طرف نادرخان به جنوبی رفت. برهان الدین خان کشکی که نویسنده درباری امان الله خان بود، و همیشه وصف و مدح او را می کرد، مدیر جریده حبیب السلام شد.

مؤرخ کبیر فیض محمد کاتب، مجبور ساخته شد که به سوی مناطق هزاره نشین برود برای امیر حبیب الله کلکانی بیعت بگیرد. چون مردم هزاره از امان الله خان راضی و خوش بودند، بیعت نکردند. وقتی کاتب برگشت، به اثر لنت و کوب مریض شد و بعدتر جان سپرد. افندی که درحین یکی از مسافرت های محمود طرزی همراه وی از فرانسه به کابل آمده بود، و "به هزار هنر آراسته و استاد استادان بود، نیمه مخفی در سرایی محقر، دستکش و جوراب می بافت،"

در عصر نادرخان و هاشم خان جلاد:

درپهلوی سایر پروبلم ها، بلا و جفای بزرگ نصیب مطبوعاتیان قبلی شد که نوکر و خدمتگار دولت نشدند.

عبدالرحمن لودین یکی از محررین سراج الاخبار و امان افغان که رئیس بلدیة کابل بود، درارگ به امر مستقیم نادرشاه تیرباران شد و به شهادت رسید. و تعداد فراوانی از شاعران و نویسندگان و گل های سرسید فرهنگ افغانستان را راهی زندان کرد.

عبدالهادی داوی ، میرسید قاسم خان ، محمد انوربسمل مدیر انجمن ادبی ، بابا عبدالعزیز قندهلاری ، محمد ابراهیم صفا شاعر، محمد اسمعیل سودا شاعر، عبد الله خان افغان نویسنده ، حافظ محمد اکبر فارغ نویسنده و شاعر ، محمد هاشم زمانی، محمداسلم بسملزاده عضو آژانس باختر، محمد اکبر اختر مترجم ، میرغلام محمد غبار مدیرستاره افغان و عضو انجمن ادبی کابل، خالد صدیق ازخانواده چرخ شاعر و نویسنده ، سید حسن پاچا شاعر متخلص به شیون ، سعد الدین بها نویسنده ، سید غلام حیدر پاچا ، غلام احمد خان اعتمادی ، میریاربیگ خان دروازی ، فیض محمد ناصری نویسنده ، غلام محی الدین انیس روزنامه نگار ، حیدر نیسان شاعر، خلیل الله خلیلی شاعر، محمد سرور جويا مدیراتفاق اسلام هرات ، میرغلام حامد بهار نویسنده و مترجم ، میر عبدالرشید

بیغم مترجم ،محمد ابراهیم خلیل شاعر، خطاط ، صفر علی امینی شاعر ونویسنده ، عبدالصیور غفوری شاعر، بشیرشور نویسنده ،شاعر،محمد اسلم چرخى برادر جنرال شیرمحمد خان چرخى شاعر ، ملا عبدالخاق مشروطه خواه شاعر ، شیخ بهلول شاعر ، سید ظهورالدین خان شاعر معلم مکتب نجات استاد محمد صابر هنرمند

در زمان صدارت شاه محمود خان :

مردمان صاحب قلم و فکر ترقی خواهی و مشروطه طلبی زندانی شدند.

میر غلام محمد غبار، علی احمد نعیمی ، برات علی تاج ؛ میر محمد صدیق فرهنگ، محمد نعیم شایان، علی محمد مدیرخوش محمد آصف آهنگ، داکتر عبدالرحمن محمودی صاحب امتیاز و مدیر ندای خلق ، انجنیر عطایی ، داکتر غلام فاروق اعتمادی، عبدالحلیم عاطفی ، سید اسماعیل بلخی سید علیم گوهری، مولوی خال محمد خسته .

در زمان ریاست جمهوری سردار محمد داود:

تقریباً مانند دوران امیر حبیب الله کلکانی و سردار هاشم خان شد. مطبوعاتی های نویسنده مجبور شدند، دست و دهن خود را ببندند. اما موسیقی و قلم تیاتر فعال بود.

محمد هاشم میوند وال مدیر روزنامه اتفاق اسلام روزنامه انیس رییس مستقل مطبوعات ، وزیر مطبوعات به شهادت رسید و احمد ظاهر هنرمند نامدار کشور مدتی را به زندان گذشتاند البته زندانی شدن احمد ظاهر جنبه سیاسی نداشت .

در دوره حکومت نور احمد اعتمادی :

به اثر مظاهرات دانشگاه کابل تعداد از دانش آموزان دانشکده های کابل زندانی شدند که از جمله می توان از فرید شایان گوینده رادیو افغانستان ، طاهر محسنی نویسنده ، و حبیب الله رفیع شاعر ونویسنده نام برد .

در زمان رژیم دست نشانده شوروی سابق یعنی پس از کودتای 7 ثور:

نخستین قربانی در آغاز روز های کودتا ورزیده ترین گوینده رادیو تلویزیون افغانستان مهدی ظفر به شهادت رسید و به تعقیب وی کشته شده گان دیگر عبارت اند : علی حیدر لهیب ، شاعر ، نجیب الله رحیق نویسنده و اهل مطبوعات محمد یونس حیران مدیر سابق روزنامه انیس ، محمد ابراهیم عالمشاهی نویسنده ، غلام شاه سرشار شمالی معاون روزنامه جمهوریت شاعر و نویسنده ، محمد شریف ایوبی مدیر جریده مساوات ، غلام سخی انتظار ژورنالیست ، (در قسمت خیرخانه توسط نیرو های روسی به شهادت رسید) محمد شاه ارشاد مدیر تربیه افکار در مطبوعات ، محمد موسی شفیق داستان نویس گوینده عربی رادیو افغانستان ، امان الله سیلاب صافی شاعر پشتو مدیر در رادیو افغانستان ، سید حسن شاه شاعر و نویسنده ، جان محمد فنا شاعر ، مولوی محمد نبی مفتون شاعر ، سید نورالدین شاعر ، عبدالروف ترکمنی نویسنده ، ، انجنیر کریم انجنیر ورکشاپ رادیو افغانستان ، سید امیر مودودی مدیر شعبه برق رادیو افغانستان ، رشید جان تخاری آمر ورکشاپ تخنیکی رادیو تلویزیون ، نصرالله مشکوری مدیر شعبه موسیقی تلویزیون ، ؛ نعمت الله حباب عضو اداره سیاسی واجتماعی تلویزیون ، جان احمد کهیار معاون تخنیکی افغان فلم ، چمن علی عضو مدیریت موسیقی رادیو افغانستان ، علم نورستانی استاد دانشگده ادبیات دانشگاه کابل ، عبیدالله نورستانی عضو مدیریت تخنیکی رادیو افغانستان ، احمد ظاهر هنرمند ، فضل احمد نینواز هنرمند جلال الدین غازی یار (برادر دوگانگی جواد غازی یار) هنرمند ، استاد دری لوگری توسط راکت روسها در راه لوگر به شهادت رسید شریف خیرخواه هنرپیشه سینما در حال شوتنگ فلم با هشت نفر هنر پیشه دیگر در اثر اصابت راکت به شهادت رسیدند. عارف الدین هنر پیشه سینما در سینمای پامیر به اثر اصابت راکت به شهادت رسید. غلام نبی کوهنورد عضو شاخه پرچم از آژانس باخت. خانم صایمه مقصودی ممثله و گوینده زبان پشتو رادیو تلویزیون رزمان رژیم دست نشاند ه توسط مجاهدین به قتل رسید. خان قره باغی و ماستر فضل غنی بخت مینه در زمان رژیم دست نشاند ه توسط مجاهدین به قتل رسیده اند ظریفه جان عضو مدیریت عمومی روزنه رادیو افغانستان در اثر راکت به شهادت رسیده است .

محبوسین رژیم دست نشاند ه شوروی سابق :

داکتر عبدالرحیم نوین صاحب امتیاز جریده ترجمان ، محمد نجیم آریا مدیر روزنامه انیس ، استاد لطیف ناظمی شاعر و نویسنده ، استاد رهنورد زریاب ، داستان نویس مشهور ، استاد واصف باختر شاعر و نویسنده ، صباح الدین کشکی صاحب امتیاز روزنامه کاروان ، عبدالحق واله مدیر مسول کاروان ، قدرت الله حداد مدیر اخبار افغان ملت ، محمد ظریف لودین مدیر گوینده گان رادیو تلویزیون ، محمود فارنی نویسنده و شاعر ، انجنیر کریم عطایی وزیر مخابرات ، غلام محمد نیاز نطق فرانسوی رادیو افغانستان ، محمد حسن ولسمل مدیر مجاهد ولس ، داکتر عبدالغفور روان فرهادی نویسنده ، پرتو نادری شاعر نویسنده ، فاروق فارانی شاعر ، غلام علی آیین نویسنده ، جنرال ذکریا ابوی نویسنده ، داکتر عبدالقیوم کوچی نویسنده ، شکرالله کهگدای استاد دانشگاه کابل و ، نامه نگار و ناشر وصاحب امتیاز دوردوم ماهنامه کاروان ، حبیب الرحمن هاله استاد دانشگاه کابل ، محمد یوسف میرنی همکاره اداره انکشاف پشتو ، احمدشاه پسر مولانا ارشاد عضو نشرات داخلی وزارت اطلاعات وفرهنگ ، عبدالرزاق ارسلاهی ژورنالیست در رادیو افغانستان ، محمد رفیع ژورنالیست در رادیو افغانستان ، داکتر اسد الله شعور ژورنالیست در رادیو افغانستان ، نثار علی فریاد ژورنالیست در رادیو تلویزیون ، عبدالمحمد غیاثی رئیس افغان فلم و مدیر عمومی پروگرامهای رادیو افغانستان ، محمد قسیم همکار تخنیکی رادیو تلویزیون ، سردار محمد طاهر مدیر آخذ ه رادیو افغانستان ، نورالدین بدر عضو مدیریت نشر رادیو افغانستان ، انیس آزاد شاعر ، گل آقا بیرنگ شاعر و سر معلم دانشگده

نادریه ، داکتر غلام مصطفی رسولی ریس افغان فلم و رییس تلویزیون ، ، رازق مامون نویسنده ، انجنیر حبیب الرحمن تخنیک رادیو، فیض محمد عضو ثبت رادیو افغانستان (در واقعه بم گذاری که در استدیوی 49 رادیو افغانستان ، گرچه بم گزار شخصی دیگری بود اما خاد فیض محمد را شکنجه وزندانی نمود. ، انجنیر خالقداد کامران رییس تخنیکی رادیو تلویزیون ، خلیل غیثی عضو مدیریت موسیقی رادیو افغانستان .

دراثر مخاصمت های ذات البینی بین جناح های خلق و پرچم تعداد فراوانی از طرفین ، شکنجه و محبوس شده اند . زمانی که خلقی ها می خواستند یکه تاز میدان شوند اکثر پرچمی ها را زندانی ساختند وزمانی که پرچمی ها تحت سایه قشون سرخ شوروی سابق به قدرت رسیدند تعداد فراوانی از خلقی ها را در بند کشیدند

گفته می شود که سید بهاولدین مجروح مدیر خبر گذاری افغان و ناشر مجله آن به زبان انگلیسی و فرانسوی در پشاور، عزیز الرحمن الفت نویسنده ومولف ، عبدالرحیم چنزایی مدیر جریده فریاد ، توسط حزب اسلامی حکمتیار در پشاور ترور شده اند .

در زمان جنگ های داخلی وقدرت طلبی میان تنظیم های جهادی سابق :

قهار عاصی شاعر؛ سید کبیر استوار شاعر، فیض محمد و پسرش هنرمندان بدخشی ، بنیگیچه هنرمند محلی ، زمان شوقی هنرمند محلی ، آصف جبلسراجی هنرمند محلی ، کبیر دلربانواز پسر استاد رحیم گل توسط راکت باری تنظیم ها ، وسلیم سحاب آوازخوان رادیو تلویزیون .

در زمان رژیم فرهنگ ستیز طالبان:

اجمل نقشبندی توسط گروه طالبان گروگان گرفته شده و بعداً سر بریدند بین 8 تا 10 اپریل 2007

تعداد بیشتر دیگر نیز آزار و اذیت دیده اند که با تاسف نام های شان را در اختیار ندارم .

در زمان رژیم کزی :

خانم ذکی ژورنالیست ومدير مسوول رادیوی صلح جبل السراج ، شیما رضایی گوینده تلویزیون طلوع شکبیا سانگه آماج از تلویزیون شمشاد ، سلطان محمد منادی ژورنالیست پرویز کامبخش ، ۲۰ سال گذشته ۳۹ خبرنگار، نویسنده و دست اندرکار رسانه های خبری جان خود را در

افغانستان از دست داده اند که از آن جمله ۲۳ تن هدف قرار گرفته اند و به قتل رسیده اند و ۱۶ تن از آنان بر اثر انفجار و یا در جریان درگیری کشته شده اند.

۱۴ تن از این افراد از سوی مجرمان مسلح، چهارتن از آنان توسط طالبان، سه تن توسط وابستگان و یا اعضای خانواده شان، یک تن توسط سربازان امریکایی و یک تن توسط سربازان بریتانیایی به قتل رسیده است. میرویس جلیل نخستین خبرنگاری است که در سال ۱۳۷۳ پس از مصاحبه با گلبدین حکمتیار رهبر حزب اسلامی در مسیر راه برگشت به محل سکونت اش به قتل رسید اولف استرامبرگ، ماریا گارسیا کتولی، جولینو فیونتنز، عزیزالله حیدری، هری پورتون، کریستین استرو، کارن فیشر، شیما رضایی، شکوبا سانگه آماج، اجمل نقشبندی، رحمان قل، ذکیه ذکی، عبدالصمد روحانی، جاوید احمد، سلطان محمدمنادی، سید حامد نوری، امید خیلواک، سادم خان بهادورزوی، مزمل صادقی، محسن هاشمی و سوشمیتا بنرجی مشهور به سیده کماله افرادی هستند که در جریان ۱۲ سال گذشته هدف قرار گرفته و به قتل رسیده اند. افزون بر آن، جان الله هاشم زاده و انور صالح دو خبرنگار آزاد افغان هستند که در قلمرو پاکستان از سوی افراد مسلح هدف قرار گرفتند و جان خود را از دست دادند.

در اخیر از اتحادیه ژورنالیستان افغانستان که تحت ریاست مطبوعاتی سابقه دار جناب عبدالحمید مبارزکاری کندوهم از بنیاد ژورنالیستان آریانا در امریکا که تحت نظر داکتر شکر الله کهگدای فعالیت دارد، و هم از تمامی نویسندگان ،شعرا ، و اهل خبره وتمام رسانه های کتبی ، صوتی ، تصویری و الکترونی تقاضای نمایم تا از روی لطف و مهربانی و دلسوزی به حال آن هایی که قربانی استبداد شده اند، مرا یاری رسانیده تا جایی که امکان داشته باشد شهرت مکمله ، یک قطعه عکس و نمونه کلام قربانیان را برای ما ارسال دارند. از همکاری های بی شایبه همه قبلاً و قلباً اظهار سپاس و امتنان می نمایم. و من الله توفیق .

.....